

CICLE: QUÈ HI HA DESPRÉS DE LA IMPLANTACIÓ D'UN MODEL DE RECOLLIDA D'ALTA EFICIÈNCIA

Sessió 2: Impacte dels nous models de recollida en la neteja viària

Data: 5 de maig de 2026

Format: Presencial

BLOC 1: Ponències i experiències municipals

La segona sessió del cicle analitza com els models de recollida d'alta eficiència —porta a porta, contenidors tancats i sistemes mixtos— modifiquen les necessitats de neteja viària. Les cinc ponències combinen una aproximació jurídica i contractual amb experiències municipals del Prat de Llobregat, Argentona, Cardedeu i Manresa. El fil conductor és que la implantació no acaba amb el canvi de model: cal redimensionar la neteja, coordinar serveis, registrar costos, mantenir la informació ciutadana i actuar sobre els abandonaments.

1.1 Neteja viària vs. recollida de residus. Albert Pinadell

Albert Pinadell va establir el marc jurídic i operatiu que explica els conflictes entre la recollida de residus i la neteja viària. Són serveis diferenciats, però comparteixen el mateix espai públic i les incidències d'un poden traslladar costos i obligacions a l'altre.

Marc jurídic i finançament

La recollida de residus es pot finançar mitjançant una taxa o prestació patrimonial, mentre que la neteja viària s'ha de finançar amb el pressupost municipal general.

Aquesta separació exigeix una traçabilitat rigorosa dels costos: no es poden carregar a la taxa actuacions pròpies de la neteja viària.

L'Ajuntament continua sent el responsable últim davant la ciutadania, encara que els serveis estiguin externalitzats o prestats per operadors diferents.

Principals zones de conflicte

- Abandonaments, desbordaments i ús indegut de papereres que el servei de neteja acaba retirant, tot i que deriven del funcionament de la recollida.

- Residus d'escombrat dipositats en contenidors, que incrementen artificialment els costos de recollida i tractament.
- Descoordinació de rutes i horaris: vehicles de recollida que deixen restes després del pas de les escombradores o incidències que un operador atribueix a l'altre.
- Contractació separada o modificacions asíncrones que creen zones d'ambigüitat i serveis extraordinaris no previstos.

Eines proposades

- Definir als plecs o protocols el perímetre dels contenidors, el circuit dels residus d'escombrat i la responsabilitat sobre cada tipus d'incidència.
- Aplicar el principi que el residu i el cost han de seguir el servei que els genera.
- Disposar d'indicadors compartits, comunicació immediata entre equips i evidències objectives —pesatges, fotografies, avisos i ordres de treball—.
- Reforçar la figura del responsable del contracte com a supervisor, mediador tècnic i garant de la correcta imputació de costos.
- Utilitzar l'estudi de viabilitat per planificar conjuntament mitjans, inversions, forma de gestió i impacte d'un servei sobre l'altre.

1.2 Impactes dels contenidors intel·ligents. Àlex Pascual, el Prat de Llobregat

El Prat ha implantat contenidors intel·ligents per a la resta i l'orgànica, amb identificació d'usuari i una taxa amb bonificacions per participació. El cas mostra una millora ambiental clara, però també un augment de la demanda sobre la neteja viària.

Model i taxa

El sistema cobreix unes 250 illes de contenidors i utilitza targeta, clauver o aplicació mòbil per obrir la resta i l'orgànica.

La taxa es cobra amb la factura de l'aigua. La quota s'ajusta segons la dimensió estimada de la llar i pot reduir-se fins a un 40% per participació en l'orgànica i aproximadament un 5% per ús de la deixalleria.

La taxa comercial és el component més complex i conflictiu, per la classificació de les activitats, la superfície, els usos reals i les bases de dades desactualitzades.

Resultats i impacte sobre la neteja

La recollida selectiva global passa aproximadament del 39% al 54%; l'orgànica augmenta un 71%, els envasos un 113% i la resta disminueix un 23%.

Els residus associats als desbordaments i abandonaments augmenten un 34%, amb bosses al voltant i sota els contenidors.

Es necessiten equips correctius al matí, tarda i nit, coordinació per aixecar contenidors i credencials d'accés per als equips de neteja.

El tancament electrònic afegeix incidències de comunicació, bateries, panys, lectors i vandalisme, i obliga a reforçar el manteniment.

Aprenentatges

La implantació s'ha de tractar com un projecte de tecnologia, fiscalitat, dades, comunicació, protecció de dades i operació urbana.

Cal desplegar per fases, començar per una zona manejable i mantenir una campanya presencial intensa, especialment amb els comerços.

Les rutes i capacitats s'han d'adaptar a les dades reals: menys resta i més orgànica, paper i envasos.

El nivell de restricció ha d'equilibrar reciclatge i facilitat d'ús; una exigència excessiva pot reduir l'acceptació ciutadana.

1.3 Porta a porta i pagament per comportament. Joan Pujol, Argentona

Argentona aporta una experiència de més de vint anys amb el porta a porta. El model, iniciat el 2004 i ampliat al conjunt del municipi entre 2016 i 2017, ha evolucionat amb una taxa justa, l'eliminació de punts negres i la integració contractual de recollida i neteja.

Evolució i resultats

La recollida selectiva va passar aproximadament del 21% al 52% amb les primeres dues fraccions, al 65% amb quatre fraccions i actualment se situa al voltant del 87%.

La fracció resta representa aproximadament el 13% del total, amb uns 156 grams per habitant i dia.

La taxa justa combina una part fixa i una part variable. Després de diversos ajustos, la bossa taxada obligatòria es manté principalment per al rebuig domèstic, mentre que el comerç conserva un règim més exigent.

Neteja viària i contractació

Quan recollida i neteja van ser prestades per empreses diferents van aparèixer tensions sobre les prestacions frontereres. Argentona va optar posteriorment per un únic contracte, justificat per les interdependències i les economies en comandament, vehicles i instal·lacions.

Malgrat el contracte únic, els costos es mantenen separats per calcular correctament la taxa i no imputar-hi la neteja viària.

La comparació municipal indica que les zones amb contenidors oberts presentaven més bosses abandonades per habitatge i persona que la zona porta a porta. Per tant, l'abandonament no és exclusiu del PaP.

Les àrees d'emergència es van identificar com a punts negres. L'única àrea restant es va traslladar a la deixalleria, amb accés limitat i supervisat.

Aprenentatges

Qualsevol model necessita un servei de repàs dimensionat amb dades reals.

La comunicació cívica és necessària, però davant conductes reiterades s'ha de combinar amb inspecció i sanció.

La taxa i el calendari requereixen ajustos continus per evitar dèficits, turisme de residus i pèrdua d'ingressos associats als materials recuperats.

1.4 Impacte del porta a porta en la neteja viària. Tècnics de Cardedeu

Cardedeu va implantar el porta a porta el juliol de 2022. El canvi va produir un salt immediat en la recollida selectiva, però també va desplaçar part dels abandonaments cap a papereres, contenidors que es mantenen al carrer i altres punts de l'espai públic.

Model i governança

El servei dona cobertura a unes 8.000 unitats domèstiques i 821 comercials, distribuïdes en tres zones operatives.

Intervenien diversos actors: SAVOSA en recollida i tractament, ID WASTE en tecnologia, C10 en neteja viària i l'Ajuntament en planificació, cens, inspecció i atenció ciutadana.

El municipi evoluciona cap a un model mixt: porta a porta majoritari i contenidors intel·ligents en zones d'alta densitat o disseminades.

Resultats i problemes

- La recollida selectiva va passar del 32% a valors pròxims al 81%; la resta es redueix un 79% i l'orgànica augmenta un 73%.
- Els impropis són molt baixos al porta a porta, però més elevats als contenidors intel·ligents.
- La retirada de 668 contenidors va recuperar espai públic i elimina focus permanents de brutícia, però augmenten les bosses en papereres, vidre i tèxtil sanitari.
- Una part rellevant dels usuaris no registra participació: aproximadament un 13% no fa cap aportació i un 23% presenta un ús molt baix.
- Les incidències dels dispositius de lectura, els errors en el recompte de cubells i els censos desactualitzats dificulten una futura taxa justa.

Resposta municipal

- Reforç de la neteja i dels caps de setmana per evitar l'acumulació del dilluns i l'efecte crida.
- Agents cívics, visites personalitzades, inspecció de bosses i preparació d'una ordenança que faciliti la sanció.
- Estudi de boques més petites a les papereres i millora del registre d'incidències per evitar que una bossa no recollida acabi comptant com a abandonament.
- La taxa variable només s'ha d'aplicar quan les dades, els censos i els procediments de reclamació siguin prou fiables.

1.5 Model mixt i reforç dels equips de repàs. Montse Perramon, Manresa

Manresa ha implantat un model mixt: porta a porta per a equipaments i principals activitats comercials, i contenidors intel·ligents per als domicilis i la resta d'activitats. La recollida i la neteja viària s'integren en un únic contracte.

Sistema implantat

El porta a porta comercial dona servei a unes 1.300 activitats i 117 equipaments, amb recipients de 40 a 1.100 litres i una fracció específica de tèxtil sanitari.

La recollida domiciliària es basa en 382 àrees de càrrega lateral i 85 de càrrega posterior, implantades en deu fases entre juny de 2024 i juny de 2025.

Paper-cartró i vidre es mantenen oberts; orgànica i envasos tenen obertura il·limitada amb targeta; la resta es limita normalment a un dia setmanal, amb excepcions socials i sanitàries.

El servei d'informadors ambientals —un coordinador, vuit informadors i una oficina estable— gestiona targetes, altes i baixes, seguiment de participació i actuacions als punts conflictius.

Resultats i afectació urbana

- La recollida selectiva passa aproximadament del 27% al 70-71%, amb una forta reducció de les tones enviades a abocador.
- El principal problema és la presència de bosses fora dels contenidors, en antics emplaçaments, papereres i trams de carrer.
- Les àrees completes de cinc fraccions van obligar a reubicar contenidors; la inèrcia ciutadana manté abandonaments en alguns punts retirats.
- Els desbordaments d'envasos i la menor capacitat de la càrrega posterior han requerit més freqüència i nous contenidors.

Mesures i taxa

- Els equips de repàs han passat de cinc a vuit i actuen dues vegades al dia, els 365 dies de l'any.
- S'han creat punts de descàrrega per als equips de repàs, evitant que les bosses retirades col·lapsin el contenidor de resta limitat.
- La taxa comença amb un model prudent: part bàsica i penalització anual de 88,22 euros per manca total de participació en habitatges o activitats amb targeta.
- La coordinació entre recollida, neteja, informadors i policia és essencial per evitar que els abandonaments esdevinguin crònics.

2. Resum final i conclusions comunes

Les cinc ponències coincideixen que els models d'alta eficiència milloren de manera molt significativa la recollida selectiva, però transformen el servei de neteja viària i generen noves necessitats de gestió. El resultat ambiental no es pot valorar de manera aïllada: cal incorporar els abandonaments, els residus de papereres i els costos de repàs a l'avaluació global del model.

2.1 Conclusions principals

Planificació conjunta: La recollida i la neteja s'han de dissenyar simultàniament. Qualsevol canvi de contenidors, calendari, ubicacions o restriccions ha d'incloure l'impacte sobre la via pública.

Reforç inicial i permanent: Els municipis han necessitat equips específics de desbordaments, més passades, actuacions en caps de setmana i manteniment tecnològic. Aquests recursos s'han de preveure als estudis econòmics i als contractes.

Traçabilitat dels costos: Encara que hi hagi un contracte únic, els costos de recollida i neteja han d'estar separats per justificar correctament la taxa i el pressupost municipal.

Coordinació contractual: Un únic contractista pot facilitar la resposta, com mostren el Prat, Argenton i Manresa; quan hi ha diversos actors, com a Cardedeu, és imprescindible un circuit únic d'incidències i un arbitratge municipal clar.

Dades fiables: Les taxes per comportament només són defensables amb lectures completes, censos actualitzats, auditories i procediments de revisió. La tecnologia sense control humà no és suficient.

Informació continuada: Les oficines, informadors i agents cívics no han de desaparèixer després de la implantació. Les altes, baixes, canvis d'activitat i incidències exigeixen una estructura estable.

Resposta ràpida a l'incivisme: Les bosses abandonades generen efecte crida. Cal retirar-les amb rapidesa i combinar facilitats d'ús, informació, inspecció i sanció en els casos acreditats.

Adaptació territorial i gradualitat: No existeix un únic model òptim. El porta a porta, els contenidors intel·ligents o els sistemes mixtos s'han d'ajustar a la densitat, l'espai disponible, la composició social i l'acceptació ciutadana.

2.3 Conclusió general

La postimplantació és una fase de gestió permanent. Un model d'alta eficiència només es consolida quan el municipi és capaç de mantenir net l'espai públic, donar resposta a la ciutadania, corregir incidències, conèixer el cost real de cada servei i utilitzar dades fiables per adaptar l'operació i la taxa. L'eficiència, per tant, no depèn únicament del percentatge de recollida selectiva, sinó de l'equilibri entre resultats ambientals, qualitat urbana, sostenibilitat econòmica i acceptació social.